

מראי מקומות - יבמות

ל.

אסורה מן התורה [ומבואר מדברי הקר"א דספק הרמב"ם הוא לגבי הערוה גופה, לא רק לגבי הצרה, אלא דנוגע רק בנפילה שניי].

ובחי' ר' נחום (תקב) כ' לבאר דהרמב"ם ס"ל דודאי הערוה גופה נאסרה מדאורייתא, דהואיל ולא חייל היתר בשעת נפילה ראשונה, תו לא חייל כלל. אלא דהספק הוא במה שאמר ר' יהודה אמר רב, דהוי כאשת אח שיש לו בנים, וע"ז הוא הספק, אם א"א שיל"ב הוא דין דאורייתא או דין דרבנן, דהא רק דין א"א שיל"ב הוא מה שפוסט צרתה, ולכן נסתפק הרמב"ם בדין זה אם הוא דאורייתא או לא.

ד. הואיל ונאסרה עליו שעה אחת וכו'
הק' **תוס'**, לפי שי' ר' ירמ' דס"ל דפרקין סבר נישואין ראשונים מפילין, א"כ למא לא נקט דמתה א' מן האחיות תחלה, ואח"כ מת בעלה של שני, וכו'. ותנ' דלא מהני למימר נישואין מפילין אלא לענין שאם היתה צרת ערוה שעה אחת שוב אין לה היתר, אבל משום נישואין מפילין לא אמרי' דהוי כאילו נפלה בחיי אשתו ויצאה הימנו באותה שעה משום אחות אשתו. ובביאור סברת תוס', כ' בחי' הגרי"ז על הרמב"ם (הל' יבום) דלענין הדין דכל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה וכו', בזה לא שייך היסוד של נישואין מפילין, רק אזלי' בתר שעת מיתה, שהיא שעת נפילה ממש, וה"ה כל פטורי יבום אזלי' בתר שעת נפילה ממש. אבל הדין צרת ערוה יסוד דינו הוא דין איסור, דהצרה נאסרת ליבום, וע"ז הוא דשייך הדין דנישואין מפילין, דכבר נאסרה כדין צרת ערוה, ועי"ז שיש בה דין צרת ערוה שוב הויא פטורה אח"כ בפועל מיבום בשעת נפילה בפועל, אבל כיון דהיסוד של הפטור צרת ערוה הוא משום דנאסרת ליבום, א"כ שפיר יכול איסור זה לחול בשעת נישואין.

וע"ע בקובץ הערות (ו', ד') שהק' על תוס', מ"ש ממתה הערוה, דצרתה באיסורה קיימא, ומשום דאיסור צרה קיימא מצד עצמה, וא"כ אף כשהותרה הערוה, שמתה אשתו בחייו, צריך להיות הדין כן. וביאר דכיון דביאור הדין דצרת ערוה אסורה הוא משום דנעשית הצרה במקום הערוה, א"כ שפיר י"ל דהיכא דאין הערוה ערוה עוד, א"כ שפיר מותרת גם הצרת ערוה [ואי"ז דומה למיתת הערוה].

ה. נאסרה עליו וכו'
הק' **האמרי משה** (סוף סי' ט"ו) למא לי הדין נאסרה כאן, בשלמא היכא שלא עשה אחיו יבום עדיין, ונתחדש עליו זיקה מאותו אח שמת תחלה, ה"א דהגם דבשעת מיתה

א. מת הנשוי נכרית וכנס א' מבעלי אחיות את אשתו... עשה בה מאמר ומת, נכרית חולצת וכו'
הק' **המהרש"א**, תיפוק לי' דאשת ב' מתים הוא, וא"כ אפי' בלאו איסור דאחיות נמי אסירא, וציין דרש"י הק' כן לקמן. וע' **בשיעורי ר' שמואל** (קסב) דביאר דבאמת עכשיו אינה אשת ב' מתים, לפי שבנפילה שני' אינה נופלת, לפי שהויא צרת ערוה בנפילה שני'. וכ' דכוונת המהרש"א להק' דאפי' אם לא מיירי באחות אשה, מ"מ יהי' הדין דאסורה לייבם משום אשת ב' מתים. וע"ש איך שתי' קו' המהרש"א.

ב. ומה התם דאחות אשה הויא צרה לנכרית אמרת נכרית אסורה, הכא דנכרית הויא צרה לאחות אשה לא כ"ש
ולכא' יש לתמוה, מהו החילוק מי היתה אשתו תחלה, הא סכ"ס צרת ערוה היא. וע' **רש"י**, דביאר דקו' הגמ' היתה מהסיפא דמיירי במאמר. וכבר העיר הרש"ש דלכא' לא הי' צריך רש"י לומר כן, והוא באמת דייק מהנ"י דלא משמע כן. אבל לכא' לפי רש"י נחא טפי למא השניי' תהי' נחשב לטפלה לראשונה, כיון דלא עשה בה רק מאמר, וא"כ הי' שייך לומר דכיון דהערוה אינה נשואה גמורה, אלא באה להבית ע"י מאמר, אפשר דאינה יכולה לפטור צרתה, וחי' המשנה דאפ"ה אוסרה. אבל הרש"ש עצמו פי' דמיירי בכנסה לגמרי, ותמוה כנ"ל, מהו החילוק מי היתה אשתו תחלה. וביאר **בשיעורי ר' שמואל** (קע"ז) דאולי שייך לומר דבה"א הי' ס"ד דנישואין ראשונים מפילין, וא"כ הוי כאילו עומדת להתייבם משעת הנישואין, וא"כ כשנשא אח"כ את הנכרית לא חל בה פטור צרה, וכמו שאין פטור ערוה [לגבי הצרה] לאחר נפילה.

ג. הרי זו אסורה עליו עולמית הואיל ונאסרה עליו שעה אחת
ע' **בפיה"מ להרמב"ם** שכ' דהמשנה אינה מבארת דין צרתה של מי שנאסרה [וע' **תוס'** דמבואר דס"ל דגם צרתה פטורה מן החליצה ומן הייבום, אלא דהק' למא לא הזכירה כן המשנה], וכ' דאצלו הדין הוא דחולצת ולא מתייבמת, משום דמסופק הוא «אם אסורה משום ערוה ותהיה צרתה פטורה מן החליצה ומן הייבום, או אסורה עליו מדרבנן, שאמרו הואיל ונאסרה עליו שעה אחת נאסרה עליו עולמית, והיא כמו שניי' וכו'». וע' בקרן אורה דביאר דכל ספק הרמב"ם הוא דוקא בנפילה שניי', דהיינו שנפלה לפניו מאחיו השני בהיתר, בזה נסתפק הרמב"ם. אבל היכא דנאסרה עליו בנפילה זו, ואח"כ מתה אחותה, בזה ודאי

מראי מקומות - יבמות

ל. (המשך)

את אשתו, ושוב כנס הנכרית, אז תהי' אסורה לאחיו מדין צרת ערוה בזיקה. וכ' רש"י, דבשלמא אם לא הי' כונס אותה, הויה מותרת לזה מחמת זיקת אחיו הראשון, אבל משכנסה ועכשיו זקוקה לזה מכח בעל הערוה, אסורה. וצריך ביאור, מהו החילוק אם אח"כ כנסה או לא, הא סכ"ס כל זמן שלא גירש אשתו היתה הנכרית «אשתו» בזיקה, ולכן לכאור' צריכה להיות אסורה על אחיו מדין צרת ערוה, אפי' בנפילה הראשונה. וכ' הריטב"א דמה דלא אסרי לה אלא כשחזר המגרש וכנס לנכרית זו [אפי'] אחר גירושי אשתו, הוא משום «דהשתא הובררה לו למפרע». דהיינו, דכל האיסור של צרת ערוה בזיקה הוא רק היכא דלמעשה נתברר למפרע שהיו באמת צרות בזיקה, אבל אם מת ולא הי' מייבמה, אז נתברר דבאמת לא הי' זיקה לו, וא"כ שוב אין הנכרית צרת ערוה בזיקה. ובהגהות שם הביא דכן כ' רש"י עצמו לעיל (כג: ד"ה אין מוציאין), דכשבא א' מהאחים וייבמה, פקע הזיקה מאחיו למפרע. וכ"כ האור שמח (קונט' זיקה אות ז') לבאר דברי רש"י כאן.

לא היתה ראוי' לו, מ"מ כיון דעכשיו נעשית ראוי', נעשית זקוקה לו ויכול ליבמה, ולזה צריך דין נאסרה לומר דאסורה. אבל היכא דבשעה שנפל מאח הראשון לעולם היתה אסורה לו, כיון דפקע הזיקה מהאח הראשון ע"י יבום השני, א"כ מעולם לא היתה מותרת לו מצד זיקת הראשון, וא"כ פשיטא שהיא אסורה לו מדין אשת אח שיש לו בנים, ולמה צריך לדין נאסרה. ותי' בב' אופנים, א) דבאמת כל זמן שהיתה נאסרת עליו מכח האיסור אחות אשה, מ"מ לא היה בה איסור אשת אח, שהרי לעולם הי' שייך לבא לזיקה ע"י מיתת אחותה, וא"כ כל זמן דשייך זיקה, הגם דעכשיו אינה זקוקה לו ואסורה לו מטעם אחות אשה, אבל האיסור אשת אח לא חל. וע"ז בא החידוש דנאסרה לומר דמיד הויה כאשת אח שיש לו בנים. ב) ה"א דהיבום של המייבם מפקיע האיסור אשת אח של הראשון מהאחים, אפי' מי שאסורה עליו, כיון דשייך לו לבא לידי היתר.

ו. טעמא דגירש, וכו'

פרש"י, דאם מת הנשוי נכרית ואח"כ גירש א' מבעלי אחיות